

НАВЧАЛЬНИЙ ДІАЛОГ У АГРАРНОМУ ВНЗ: ПЕРЕВАГИ І ПРОБЛЕМИ

Стаття присвячена вивченню проблеми використання діалогічних методів навчання в аграрному ВНЗ, їх впливу на організацію навчального процесу і, відповідно, професійну підготовку майбутніх спеціалістів-аграріїв. Показуючи необхідність втілення нових форм навчання, автор порівнює точку зору викладачів і студентів з цього питання, подає детальний опис переваг і можливих ускладнень у використанні різних форм навчання на основі діалогічного спілкування.

This article is devoted to researching of problem of using of dialogic methods of teaching in agrarian universities, to their influence on organization of educational process and, accordingly, professional preparation of future specialists-agrarians. Showing the necessity of introduction of new forms of teaching, an author compares the points of view of teachers and students through this question, the detailed description of advantages and possible complications leads in the use of different forms of teaching on the basis of dialogic intercourse.

Аграрні вищі навчальні заклади України знаходяться на шляху оновлення, як і вся вища освіта нашої країни. Стрімке зростання останнім часом вимог до професійної підготовки майбутніх аграріїв спонукає до пошуків нових, більш інтенсивних засобів і методів навчання. На передній план виходить *проблема* використання таких форм занять, які мали б значно вищу ефективність у порівнянні з традиційними.

Нові організаційні форми занять “означають відмову від традиційного інформування студентів відносно “основ наук” і реалізацію діалогічних відносин між викладачами і слухачами” [1: 117].

Різні аспекти навчального діалогу були предметом вивчення багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених таких, як І.Д.Бех, А.М.Бойко, В.П.Беспалько, А.А.Вербицький, С.У.Гончаренко, М.Н.Гутієв, І.А.Зязюн, Т.І.Сущенко, В.Л.Шатуновський та ін. Проте питання необхідності впровадження діалогічних методів навчання у практику аграрних ВНЗ, переваги таких форм організації занять та проблеми, які можуть при цьому виникнути, потребують окремого дослідження. *Мета статті* – висвітлити результати дослідження цих аспектів використання діалогічних методів навчання у аграрному ВНЗ.

Безперечно, підготовка до занять діалогічного типу є кропіткою, забирає багато часу, вимагає від викладача постійного самовдосконалення, підвищення рівня педагогічної майстерності, а тому далеко не всі викладачі схильні їх застосовувати, надаючи перевагу традиційним видам занять.

Студенти, навпаки, прагнуть до нового, навіть якщо вони інколи не вміють точно сформулювати сутність своїх прагнень. Переважна більшість студентів визнає необхідність широкого впровадження діалогічних методів навчання, керуючись при цьому різними мотивами. Наступний перелік відображає основні причини необхідності використання діалогу у навчанні, вказані студентами. Слід враховувати, що студенти мали право зазначити не одну, а кілька причин.

Причини необхідності використання діалогічних методів навчання з точки зору студентів аграрних ВНЗ:

- пошук альтернативи до застарілих форм навчання (75%);
- створення атмосфери доброзичливості (62%);
- краще засвоєння фахових знань у порівнянні з іншими методами (56%);
- формування навичок діалогічного спілкування (51%);
- наближення діалогічних методів навчання до вимог майбутньої професійної діяльності (42%);
- оволодіння навичками аргументування певної точки зору(21%);

- прагнення до активної пізнавальної діяльності (20%);
- бажання інтенсивного обміну інформацією (16%);
- прагнення до творчого процесу на противагу до механічного відтворення знань (8%) .

Як стає очевидним з вище наведеного списку причин необхідності використання навчального діалогу, найголовнішими рушійними мотивами для студентів є пошук альтернативних форм навчання на противагу застарілим формам і прагнення до навчання у доброзичливій невимушеній атмосфері, яку можна створити за допомогою застосування діалогу у навчанні.

Перелік причин, що спонукають до використання діалогічних методів навчання у педагогічному процесі аграрних ВНЗ, названих викладачами, відрізнявся від студентських уявлень. Це можна прослідкувати за наступним списком. Так само, як студенти, викладачі могли вказати кілька причин, а не обмежуватись однією.

Причини необхідності використання діалогічних методів навчання з точки зору викладачів аграрних ВНЗ:

- активізація навчальної діяльності (81%);
- висока ефективність засвоєння фахових знань (72%);
- формування і розвиток умінь і навичок діалогічного спілкування (68%);
- розвиток аналітичних навичок та умінь (54%);
- формування толерантного ставлення до тих, хто думає інакше (47%);
- стимуляція креативності студентів (41%);
- можливість спрямовувати пізнавальну енергію студентів у продуктивне русло (33%);
- створення умов для самовияву студентів (29%);
- засвоєння студентами норм і правил мовленнєвого етикету (22%).

Порівнявши обидва списки причин необхідності застосування діалогічних методів навчання, спостерігаємо чітке співпадання точок зору викладачів і студентів з двох позицій: вища ефективність засвоєння фахових знань у порівнянні з традиційними формами навчання і розвиток умінь та навичок діалогічного спілкування. Причому обидві причини були відзначені більш, ніж половиною опитуваних.

Заслуговує на увагу той факт, що на першому місці, на думку викладачів, знаходиться активізація навчальної діяльності.

Активізація навчального процесу є одним із першочергових завдань у практиці аграрних ВНЗ і включає в себе вдосконалення методів та організаційних форм навчально-пізнавальної діяльності. Як показало дослідження, такі вимоги як активізація навчального процесу, більш ефективно засвоєння фахових знань та розвиток діалогічної співпраці найповніше задовольняються при використанні діалогічних методів навчання.

Проте подальший аналіз впливу діалогічних методів навчання на організацію навчально-виховного процесу виявив поруч з перевагами і цілий ряд можливих утруднень та проблем, які ми для більшого унаочнення згрупували у таблицях 1 та 2.

Таблиця 1.

Організаційні форми навчання на основі діалогічного спілкування (лекційний блок)

Організаційна форма	Переваги	Можливі утруднення і проблеми
Лекція-бесіда	Швидке виявлення загального рівня знань студентів, спрямованості їх інтересів, наявності і рівня мотивації до вивчення дисципліни чи теми. Залучення студентів до активної співпраці з викладачем. Атмосфера „розкнутості”.	Складність повного залучення студентів до активної роботи (особливо, якщо вони виявляють незначний інтерес).
Проблемна лекція	Активізація уже набутих знань. Творче засвоєння нових знань. Інтенсивна інтелектуальна співпраця студентів і викладача. Усвідомлення студентами власних можливостей при вирішенні проблемних питань. Колегіальність при прийнятті рішення.	Пасивність студентів, які не мають відповідних базових знань.
Лекція із запрошенням опонента	Усвідомлення рівноправності різних точок зору на одну проблему. Пробудження сумнівів. Розвиток навичок та умінь аргументування. Висока інтелектуальна „напруженість”.	Тривалість і складність підготовки.

Таблиця 2.

Організаційні форми навчання на основі діалогічного спілкування (семінарський блок)

Організаційна форма	Переваги	Можливі утруднення і проблеми
1	2	3
Семінар-бесіда	Можливість висловитись усім студентам. Відносна легкість подолання побоювань. Активна співпраця окремого студента з одногрупниками і викладачем. Невимушена атмосфера.	Обов'язковість ретельної самостійної підготовки студентів.
„Круглий стіл”	Тісний візуальний контакт. Широке застосування невербальних засобів спілкування. Можливість активного відстоювання власної позиції. Розвиток уміння чітко і коротко формулювати власну думку.	Незвичність для студентів даного виду роботи.
„Мозковий штурм”	Стимуляція творчої активності і продуктивності. Продукування стрижневих понять, які у подальшому можуть розвиватись як ідея. Творчий імпульс до нестандартного вирішення професійних завдань.	Побоювання студентів щодо критики їх ідей з боку інших учасників.
Прес-конференція	Розвиток уміння коректно і стисло формулювати питання і відповідати на питання інших.	Брак мовленнєвих навичок і умінь.
Дискусія	Можливість публічного обговорення спірного питання. Підвищення інтенсивності навчального процесу. Активна співпраця студентів. Унаочнення необхідності пошуку шляхів досягнення компромісу. Розвиток толерантності.	Складність підготовки. Необхідність детального планування ходу дискусії. Потенційна можливість переходу дискусії у некеровану суперечку.

1	2	3
Диспут	Розвиток у студентів логічного мислення. Пошуки спільного рішення. Розвиток уміння стримувати емоції.	Складність підготовки. Можлива загроза вимушеного мовчання чи „тиску” ведучого на учасників диспуту.
Гра	Відтворення закономірностей і норм професійної діяльності. Моделювання відносин і умов професійної сфери. Становлення міжособистісних зв'язків і взаємин. Розвиток емпатії.	Складність при відтворенні предметного і соціального контексту майбутньої професійної діяльності.

Підсумовуючи отримані дослідницьким шляхом дані про вплив діалогічних методів навчання на організацію взаємодії суб'єктів навчального процесу, а відповідно і на професійну підготовку майбутніх фахівців-аграріїв, можна зробити *висновок* про те, що:

- 1) зростає зацікавленість студентів до оволодіння професійними знаннями, умінями та навичками;
- 2) формується стійкий інтерес до майбутньої професійної діяльності;
- 3) активізуються різні форми чуттєвого та логічного пізнання навколишнього світу;
- 4) пробуджуються сумніви щодо начебто загальновідомих тез і, в свою чергу, спонукають до індивідуальної активної пізнавальної діяльності;
- 5) пізнання перетворюється з механічного процесу вимушеного оволодіння знаннями у творчу діяльність з пошуку знань про навколишній світ;
- 6) підвищується рівень володіння умінями і навичками співпрацювати з партнерами у фаховій галузі;
- 7) надається імпульс і формується прагнення до інтелектуальної співтворчості;
- 8) формуються і вдосконалюються уміння і навички діалогічної співпраці студентів і викладачів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. – М.: Высш. шк., 1991. – 207 с.
2. Гутиев М.Н. Деловые игры в учебном процессе сельскохозяйственных вузов. – Краснодар, КСХИ, 1989. – 98 с.
3. Кларин М.В. Технология обучения: идеал и реальность. – Рига: Эксперимент, 1999. – 180 с.

УДК 378.147

Борисенко Т.Г.

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЗАЦІКАВЛЕНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

У статті розглядаються складові формування у майбутніх учителів музики зацікавленого ставлення до організації спільної навчальної діяльності учнів: розвиток інтересу, активізація уваги, формування уявлень та понять, стимулювання особистісних мотивів.

The article studies the principal trends of getting future music teachers interested in pupils' joint study activities. Among these activities the most important are the following: interest